

AFET LOJİSTİĞİNE BAĞLI AFET YÖNETİMİ SORUNLARININ SİYASİ ETKİLERİ

Ahmet Murat KÖSEOĞLU*

Hatice YILDIRIMLI**

Öz

Afetler, toplumun olağan yaşam düzenini bozan, cevap verme ve uyum kapasitesini aşan, yüksek miktarlarda can kaybı, mal kaybı ve sakatlanmalara yol açan olaylardır. Afetin öncesini, oluşma anını ve sonrasını yöneten, afet yönetiminin amaçları arasında; bir toplum veya ülkedeki insani, fiziki ve ekonomik kayıpları azaltmak veya bu kayıpları engellemek, kişisel acıları minimum düzeye indirmek ve toparlanma sürecini hızlandırmak vardır. İnsani yardım malzemelerinin ve teçhizatının en kısa zamanda ve en iyi koşullarda ihtiyaç duyulan bireylere ulaştırılması etkili yardım operasyonlarının temelini oluşturmaktadır. Lojistik faaliyetler insani yardım operasyonlarında ve afet yönetiminde önemli bir yere sahiptir. Afetlerin fiziki, sosyal, psikolojik ve ekonomik etkilerinin yanında siyasi olarak da olumsuz etkileri bulunmaktadır. Bu çalışmada afet lojistiğinin afet yönetimindeki rolü ile afetlerin siyasi etkileri incelenmiştir. Afetlerin siyasi etkiler içinde liderlerin istifaları, seçimlerin kaybedilmesi ve oyların düşmesi gibi olumsuz etkiler tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Afet, Afet Lojistiği, Afetlerin Siyasi Etkileri, Afet Türleri, Afet Yönetimi

POLITICAL EFFECTS OF DISASTER MANAGEMENT PROBLEMS RELATED WITH DISASTER LOGISTICS

Abstract

Disasters disrupt the normal life of the community and overcome people's adaptability capacity. Disasters cause high amount of fatalities, loss of property and injuries. Disaster management contains the period of before, during and after the disaster. Disaster management targets the prevention and reduction of humane, physical, economic losses in one country. Another aim is the decrease of the people's suffering and speed up the reconstruction process. The foundation of a successful aid operation depends on the timely, proportionate and fastest delivery of aid materials and equipment. Logistics activities constitute most important part of the humanitarian aid operations and disaster management. Disasters also have political effects, in addition to their physical, social, psychological and economic effects. In this study, disaster logistics' role in the disaster management and political effects of the disasters discussed. Resignations of the leaders, lost elections, and decrease of the political support are identified as the political adverse effects of disasters.

Keywords: Disaster, Disaster Logistics, Disaster Management, Political Effects of Disasters, Disaster Types

1. GİRİŞ

Afetler dünyada her yıl binlerce, yüz binlerce, milyonlarca insanın yaralanmasına hatta hayatının sonlanmasına ve ciddi ekonomik hasarlara yol açmaktadır. İnsanoğlu elindeki teknolojik gelişmelere rağmen afetler konusunda hala çaresiz ve zor durumlarda

* Okan Üniversitesi, İİBF, Öğretim Üyesi, murat.koseoglu@okan.edu.tr

** Okan Üniversitesi, SBE, Lojistik Yönetimi Programı Yüksek Lisans Öğrencisi, hatice.yildirimli@okan.edu.tr

kalabilmekte, afetler fiziki ve psikolojik zararlara yol açmaya devam etmektedir. Afetlerin kayıpsız veya minimum düzeyde kayıpla atlatılması için afete hazırlık, afet yönetimi ve afete müdahale çok büyük önem taşımaktadır. Ulusal veya uluslararası insani yardım operasyonlarının hepsinin hedefi felaketler yüzünden oluşan acıları dindirmek, kayıpları azaltmak ve her felaketzede insani değerlere uygun, saygıdeğer bir yaşam düzeyi sağlamaktır.

Örneğin depremler doğal olaylar olmakla birlikte, her zaman afet durumu oluşturmamaktadır. Deprem bir afet olabilmesi için, hasar, can ve mal kaybına sebep olması gerekmektedir. Günümüzde doğal afetlerin oluşumu genellikle de öngörülemez olmasına rağmen, afetlerin büyük felaketler haline dönüşmemesi, doğru hazırlıklarla ve bilinçli bir toplum oluşturulmasıyla engellenebilmektedir. Ayrıca her geçen gün gelişen teknoloji sayesinde doğal felaketlerin oluşmadan önce tahmin edilmesi konusunda gelişmeler devam etmektedir. Gittikçe afetlere bakış açısının da değişmesi, afetlerin doğru önlemler ve planlamalar sayesinde, en düşük düzeyde can kaybı ve hasarla atlatılabileceğini göstermiştir. Afet yönetiminde ve afet lojistiğinin planlanmasında, aşamalı yaklaşım anlayışı¹ başarıya ulaşmayı kolaylaştırmaktadır.

Afet lojistiğinde çevresel yıkıma bağlı, felaketlerin neden olduğu birçok sorun yaşanabilir, ancak bu sorunların topluma da etkisi büyük olur. Başarısız olan bir afet yönetiminin siyasi etkileri de olur, zor durumda kalan afetzede toplum başarısızlığın sorumlusu ülkedeki yöneticileri görebilir.

2. LİTERATÜR TARAMASI

2.1. Afet ve Afet Türleri

Afetler farklı şekillerde tanımlanabilmektedir. Dünya sağlık örgütü “Afetler, insan ve diğer canlılar için; normal yaşamı ve toplumsal faaliyetleri kesintiye uğratan, toplumda fiziksel, sosyal, kültürel ve ekonomik kayıplara neden olan ve etkilenen topluluğun üstesinden gelemediği doğa veya insan kaynaklı bir olgu” şeklinde afet tanımını yapmaktadır. (<http://www.who.int/hac/about/definitions/en/>, 19.11.2014; Işık ve diğerleri, 2012: 83-84).

¹ Aşamalı yaklaşımda afet yönetiminin lojistik faaliyetleri üç aşamada icra edilmektedir. Söz konusu aşamalar hazırlık aşaması, müdahale aşaması ile iyileştirme ve yeniden yapılandırma aşamalarıdır. Konuyla ilgili detaylı bilgi dördüncü bölümde verilmiştir.

Farklı tanımların nedeni kurumların kuruluş amaçlarına göre söz konusu tanımları yapmalarındır.

Afetler ve afetlere müdahalede asgari sağlık standartları konulu yayında “Afetler, toplumun olağan yaşam düzenini bozan, cevap verme ve adaptasyon kapasitesini aşan, yüksek miktarlarda can ve mal kaybına, sakatlanmalara yol açan olaylardır.” şeklinde tanımlanmıştır (Gögen, 2004: 297). Aynı zamanda afetler ile ilgili olarak doğal veya insan kaynaklı felaketler ile meydana gelen afetlerde, can kayıplarının %95’i gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde yaşandığı şeklinde bir tespitte bulunmaktadır. Gögen tarafından yapılan bu tanıma göre afetler aynı zamanda doğal veya insan kaynaklı olarak ikiye ayrılmaktadır.

Her deprem, yangın, sel ve tsunami afet olmayabilir, bir afetin oluşabilmesi için doğal veya insan kaynaklı felaketten etkilenen bölgedeki toplumun, kendi kaynakları ile bu felaketi atlatamaması gerekmektedir. 17 Ağustos 1999 depreminde Gölcük’te oluşan tsunami afet kabul edilmemektedir. Fakat 26 Aralık 2004’te Endonezya’da Sumatra Adası açıklarında meydana gelen 9 şiddetindeki deprem sonrası oluşan tsunami birçok ülkede 230 binden fazla kayba neden olmuş büyük bir afet olarak kabul edilmektedir (Işık, Aydınlioğlu, Koç, Gündoğdu, Korkmaz ve Ay, 2012: 84). Bir olayın afet olarak kabul edilebilmesi için (Strömberg, 2007: 201) aşağıdaki ölçütlerden en az birinin gerçekleşmesi gerekmektedir;

- 10 veya daha fazla insanın hayatını kaybetmesi,
- 100 veya daha fazla insanın olaydan etkilenmesi, yaralanması ve evinden olması,
- Hükümetin olağanüstü hal ilan etmesi,
- Hükümetin uluslararası yardım talep etmesi

Felaketlerin aşağıda belirtilen farklı türleri vardır (Cozzolino, 2012: 6-7), felaketlerin farklı türlerde gerçekleşmesi ise insani yardım operasyonlarında da değişik yaklaşımlar gerektirir.

- Tabii sebeplerden meydana gelen ve ani gelişen depremler, fırtınalar, hortumlar gibi doğal afetler,
- İnsan kaynaklı oluşan ve ani gelişen terör saldırıları, darbeler, endüstriyel kazalar gibi yıkıcı eylemler,

- Tabii sebeplerden oluşan ve yavaş yavaş gelişen, açlık, kıtlık, salgınlar gibi sorunlar,
- İnsan kaynaklı olan ve ağır gelişim gösteren ekonomik krizler ve mülteci krizleri gibi krizler.

Tabii sebeplerden meydana gelen ve ani oluşan felaketler, toplumu en çok etkileyen ve zarar veren olaylardır. Aniden gelişen doğal veya insan kaynaklı felaketler, çok yıkıcı sonuçları kısa sürede yarattığından, bu olaylara müdahalenin en hızlı ve esnek şekilde yapılması gerekir. Yavaş gelişen felaketler ise, yardım konusunda acillikten çok, uzun dönemli yardım ve kalkındırma çalışmaları gerektirir. Örneğin, depremler en az tahmin edilebilir olarak en çok ölümlerle sonuçlanıp, ciddi altyapı sorunları doğururken, kuraklık ve açlık ise çok daha geniş alanları etkiler, uzun dönemde can kayıplarına sebep olur ancak altyapıya hasar vermezler (Schulz, 2008: 21). Bundan dolayı, her insani yardım operasyonu, oluşan felakete uygun biçimde planlanmalı ve uygulanmalıdır.

2.2. Afet Yönetimi

Tarih boyunca, bulunduğumuz coğrafya çok çeşitli afetler yaşamış ve çoğu afette ciddi yıkımlar oluşmuştur. Yakın tarihte 1999 yılında, Marmara Bölgesi'nde meydana gelen Gölcük ve Düzce depremleri sonrasındaki aciz durum göz önünde bulundurulduğunda, ülkemiz afet yönetimi kavramının önemini daha iyi anlamaya başlamıştır. Afetle mücadelede ve afete müdahaledeki eksiklikler ancak etkili bir afet yönetimi ile giderilebilir. Afet yönetimi, afetlerin önlenmesi veya zararları azaltılması amacıyla bir afet olayının zarar azaltma, önceden hazırlık, kurtarma ve ilk yardım, iyileştirme ve yeniden inşada yapılması gereken çalışmaların planlanması, yönlendirilmesi ve koordinasyonunu gerektiren bir kavramdır (Işık ve diğerleri, 2012: 87-88). Özetle oluşan afetin farklı safhalarında yapılması gerekenlerin koordinasyonu, planlanması ve yönetimi anlamına gelir. Afet yönetimi afetlere karşı detaylı planlar yapılmasını, mevcut kaynakların en iyi şekilde değerlendirilmesini, ortaya çıkabilecek gereksinimlerin hesaplanmasını, önceden tahmin edilmesini sağlamalıdır (Gögen, 2004: 298).

Afet yönetiminin, eldeki mevcut kaynaklarla gereksinimlerin karşılanması için, iş planlarının yapılmasını ve olası afet senaryolarının oluşturulmasını içerdiği söylenebilir. Bu kapsamda değerlendirdiğimizde afet yönetiminin amaçları arasında; bir toplum veya ülkedeki insani,

fiziki ve ekonomik kayıpları azaltmak veya bu kayıpları engellemek, kişisel acıları minimum düzeye indirmek ve toparlanma sürecini hızlandırmak vardır.

Bir felaketin olası etkileri, felaket meydana gelmeden önce değerlendirilmeli ve bu değerlendirmeler kullanılarak afet yönetim planları ile senaryoları, felakete hazırlık evresinde oluşturulmalıdır. Felaket sonrası, ilk müdahalenin ardından, felaketin uzun dönemli olumsuz etkilerini azaltmak için yeniden yapılandırma çalışmaları başlamaktadır.

Afet yönetimini oluşturan faaliyetler arasında lojistik en büyük ve en önemli kısmı oluşturmaktadır. Lojistik operasyonlar bir sistem uygulaması olmakla beraber, bu sistemin başarısı çalışan personele ve çalışılan çevreyle yakın ilişkilidir. Lojistik sistemler insanlar tarafından oluşturulur daha sonra bu sistemler insanları yönetir (Köseoğlu, 2011: 1). Bu yüzden isabetli tahminler ve operasyon alanı hakkında doğru bilgiler gerektiren mükemmel planlamalar, lojistik sistemin verimli uygulanması için büyük önem taşır.

Afet yönetimi çalışmalarını değerlendirdiğimizde iletişim, ulaşım, barınma, su sanitasyon, güvenlik, psikolojik destek ile gıda ve sağlık modülleri, uygulanacak olan acil eylem planlarının temelini oluştururlar. İyi bir afet yönetimi için de bu modüller birbiriyle çok iyi biçimde ve sürekli olarak iletişim halinde olmalıdır (Işık, ve diğerleri, 2012: 83).

Bu kapsamda değerlendirildiğinde söz konusu modüllerin öncelik sıralamaları, afetlerin özellik ve durumlarına göre farklılık gösterebilmektedir. Fakat her modül kendi içinde standartlarını oluşturmalıdır. Etkin ve verimli olabilmek için ise birbirleriyle sürekli etkileşim halinde olmak zorundadırlar.

Albayrak'a göre (2005: 1510) “afet yönetimi bilgi sistemleri de, afet yönetiminin etkili olmasında önemli bir rol oynamaktadır. Gelişmiş afet yönetimi bilgi sistemleri, afet yönetim döngüsünün bütün süreçlerinde (hazırlık, zarar azaltma, müdahale, iyileştirme) ve afetin her aşamasında (afet öncesi, afet sırası, afet sonrası) kullanılarak gerek operasyonel düzeyde saha çalışanlarına, gerekse merkezde koordinasyon sağlayan taktik düzeyde fayda sağlamaktadır”. Afet olduktan sonra acil sağlık hizmetlerinin afetzedelere sorunsuz biçimde ulaştırılması da afet yönetiminin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Afetten etkilenen insanların güvenli bir bölgeye taşınması, hızlı biçimde yaralılara müdahale ve afetzedelere psikolojik destek sağlanması önemlidir.

Destekleyici sağlık güçlerinin felaket bölgesine uygun dağılımının sağlanması, teşhislerin gelişimi, ölüm ve sakatlıkların azaltılması için çok kritiktir. Ordu güçlerinin desteği de yardım operasyonlarında büyük önem taşımaktadır. Hava ve yol şartlarına rağmen en zor ulaşılabilir bölgelere ulaşım, sağlık hizmetleri sağlayabilen ordu güçleri saha hastaneleri kurup, lojistik destek sağlayabilir (Zhang ve diğerleri, 2012: 856). Afet sonrasında afetzedelerin toplandığı ve çok kalabalık olan ilk toplanma merkezlerde, tek bir kişide bile oluşabilecek bulaşıcı hastalık merkezdeki bütün bireyleri tehlikeye atmaktadır (Cranmer, 2005: 1543). Bu nedenle merkezde bulunan görevlilerin her türlü hastalık belirtilerine karşı dikkatli olması büyük önem taşımaktadır.

2.3. İnsani Yardım ve Afet Lojistiği

İnsani yardım, insan kaynaklı veya doğal felaket ile kriz durumlarında en başta insan hayatının kurtarılmasını ve korunmasını amaçlayan yardımdır. İnsani yardım, uzayan veya unutulmuş insani krizlerden etkilenen bireylere destek vermeyi, felaket sonrası yerel otoritelerle işbirliği içerisinde uzun dönemli kalkınma hedeflerinin belirlenmesini kapsar. Aynı zamanda göçlerden dolayı oluşan sorunlara çözüm yaratmayı ve felaket önleme ile zarar azaltma çalışmalarını da kapsamaktadır. İnsani yardım, gerek finansal açıdan gerekse iş gücü açısından değerlendirildiğinde çok büyük oranda gönüllülük esasına dayanmaktadır.

İnsani yardımda nihai kullanıcı hiçbir ticari işlemlere dâhil olmamaktadır (Lu, Pettit ve diğerleri, 2006: 178). Son teslimatın yapıldığı yer ise lojistik altyapısı güçlü olmayan, verimsiz bir ulaşım ağına sahip ve siyasi otorite ile bazı sivil toplum kuruluşlarının belli bir seviyede faaliyet gösterebildiği yerlerdir.

İnsani yardım, yardım yapan ve yardımı kabul eden ülkelerin askeri ve politik koşullarının uygunluğuna göre etkinlik gösterir. Bağış yapan grupların öncelikleri ile bağışları kabul eden ülkelerin ivedilik durumlarının değişiklik göstermesi ve genellikle koordineli bir yardım planının eksikliği insani yardımı etkileyen faktörlerdendir (Oloruntoba ve diğerleri, 2006: 115). Sivil toplum kuruluşları sık sık bağışları toplamak için yoğun gayret göstermektedirler. Fakat bağış yapanların uzun dönemli kalkınmaya ve gelişime yönelik yardımlar ve lojistik sistemlere ile süreçlere yatırım yapmak yerine acil durumlarda kısa dönemli yardımlara daha olumlu bakması nedeniyle bağış seviyeleri arasında ciddi farklar oluşmaktadır.

Etkili yardım operasyonlarının temeli, yardım malzemelerinin ve yardım ekipmanlarının doğru zamanda, doğru miktarlarda, iyi koşullarda ve en hızlı şekilde ihtiyaç duyulan yerlere ulaştırılmasına bağlıdır (Birleşmiş Milletler Afet Değerlendirme ve Koordinasyon Takımı, 2006: 1). Afet lojistiği, yardım malzemeleri ile gerekli bilgilerin üretim noktalarından tüketilecekleri afet bölgelerine verimli ve maliyet etkin olarak akışının ve depolanmasının planlanması, uygulanması ve yönetilmesidir. Afet lojistiğinin fonksiyonları arasında hazırlık, tedarik, taşıma, takip etme, depolama, envanter yönetimi ve gümrük işlemlerini bulunmaktadır (Köseoğlu, 2011: 2). Bir acil durumda yapılan ilk müdahale, önemli tıbbi malzemelerin, iletişim ekipmanlarının, su tedariki için gerekli olan tamir malzemelerinin ve elektrik gücünün taşınması ile gıda, geçici barınak ve görevlilerin gerekli yerlere ulaştırılması gibi temel faaliyetleri kapsar.

Afet lojistiği operasyonları, çeşitli sayıda bağımsız sivil toplum örgütlerinin ve hükümetlerin dâhil olmasını, aynı zamanda farklı taşıma modlarının kullanılmasını gerektirmektedir. Bu tarz operasyonlar, yardımı alan bölgedeki altyapı yetersizliklerinden dolayı oluşan lojistik darboğazlar ve yönetsel nedenler sebebiyle aksamaktadır (Oloruntoba ve diğerleri, 2006: 116). Bölgedeki aktörlerin çok olması dolayısıyla ortaya çıkan coğrafi dağınıklık, organizasyon içinde ve organizasyonlar arasındaki saha ve merkez ofisleri arasındaki yetersiz ve hatalı iletişim gibi koordinasyon eksiklikleri de sıklıkla meydana gelmektedir.

3. YÖNTEM

Nitel bir çalışma olan bu araştırmada afet yönetiminin büyük bir bölümünü oluşturan afet lojistiğinde karşılaşılan güncel sorunlar ülkemizde ve dünyada yaşanmış afetler kapsamında incelenmiştir. Söz konusu sorunların siyasi etkileri ve sonuçları dünyada meydana gelen doğal afetlerin durum analizi yapılarak ortaya konmuştur. Verilerin elde edilmesinde, afetlerde fiilen yardıma bulunan uluslararası yardım kurumları ile Birleşmiş Milletler bünyesindeki kuruluşlarının güncel raporlarından faydalanılmıştır. Araştırmada genel tanımlar için kapsamlı kaynaklardan istifade edilmiş ve afet sonrasında yaşanmış olaylardan elde edilen tüm bilgiler değerlendirilerek yorumlanmıştır.

4.BULGULAR

4.1. İnsani Yardım Faaliyetlerinde Bilgi Sistemleri

İnsani yardım operasyonlarında, temel yardım malzemelerinin ihtiyaç sahiplerine ulaştırılması amacıyla, bu malzemelerin tedariki, depolanması ve dağıtımı gerekmektedir. İnsani yardım lojistik bilgi sistemleri; organizasyon boyunca lojistik birimlerin daha geniş olan insani tedarik zincirlerine entegre edilmesini ve lojistik faaliyetlerin geliştirilmesini, sağlar. Aynı zamanda afet yönetiminin hazırlık, müdahale, geçiş, yeniden yapılandırma aşamalarında sürekli destek sağlanmasını ve insani yardım örgütleri arasında işbirliği olanakları için de yeni fırsatlar yaratır. İnsani yardım bilgi sistemleri karşılıklı olarak bilgi akışı sağlarken, insani yardım zincirinin verimliliğini de arttırmaktadır. İnsani yardım bilgi sistemleri aşağıdaki konularda fayda sağlamaktadır (Howden, 2011: 4);

- Saha ekiplerinin, ihtiyaç sahipleri için hangi malzemelerin yerel depolarda veya önceden konumlandırılmış stoklarda ve ulaşılabilir olduğunu veya yerel ile uluslararası marketlerdeki malzemelerin durumunu görebilmelerini ve ihtiyaç değerlendirilmesinin iyileştirilmesini sağlar.
- Yerel ve uluslararası marketlerdeki malzemelerin fiyat ve temin süresi listelerinin paylaşılması sayesinde lojistik personelinin tedarik faaliyetlerini daha iyi planlamasını sağlarlar.
- Lojistikteki kısıtların anlaşılması ve daha iyi bir güven ortamının sağlanabilmesi için, personelin tedarik faaliyetlerinden haberdar edilmesi sağlar.
- Bütçe yöneticilerine tedarik sürecinde kullanılan fonlar hakkında daha isabetli finansal bilgiler sağlayarak, bütçenin altında veya üstünde harcama yapılmasının önüne geçilmesi sağlanır.
- Personele depo envanter raporlarının ulaşmasını sağlayarak, eldeki malzemelerden en iyi şekilde faydalanmasını dolayısıyla daha çok sorumluluk alınması sağlanmış olur.

- Personelin faaliyetleri daha iyi takip etmesi ve değerlendirebilmesi için, fazladan kayıt tutulmasının önüne geçilebilmesi amacıyla malzeme dağıtımı hakkındaki bilgilerin paylaşılması sağlanır.
- Depo kiralama, taşıma, personel ücretleri gibi genel lojistik giderlerinin, program bütçelerine uygun olarak isabetli biçimde dağıtılmasını sağlar.

İnsani yardımda koordinasyon ve bilgi paylaşımı, kuruluşların ortak ve gereksinim duyulan ihtiyaçlarını karşılamak için standart bir ihtiyaç haline gelmiştir. Bu mevcut bilgi paylaşımı sistemine sadece bir iyileştirme gibi görülebilir (Tatham ve diğerleri, 2011: 9). Fakat aynı zamanda standardizasyon, ihtiyaç değerlendirmesi ve daha geniş istihbarat paylaşımı gibi konularda gelişmiş insani yardım tedarik zinciri yönetiminin temel işleticisi durumunda olabilir.

Dünya Sağlık Örgütü, ilk olarak Çin’de 2013’te meydana gelen kuş gribi salgınında sosyal medya uygulaması Twitter’ı salgınla ilgili resmi bilgileri duyurmak amacıyla kullanmıştır. Kuş gribi salgını sırasında, Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezi’ndeki (CDC - Centers for Disease Control and Prevention) ekipler, salgınla ilgili güncel bilgi veren büyük kuruluşların sosyal medya hesaplarını takip ederek gelişmelerden hızlı biçimde haberdar olmuşlardır. (Fung ve diğerleri, 2013: 2) İletişimin çok önemli olduğu felaket durumlarında özellikle günümüzde sosyal medyanın kullanımı afet bölgelerine yapılan acil müdahalelerde fark yaratabilmektedir.

4.2. Afet Lojistiğinin Afet Yönetimindeki Rolü

İnsani yardım operasyonları ulusal ve uluslararası ölçekte olmakla birlikte birçok kurumun, organizasyonun, kişinin ve devletin işbirliğini gerektirmektedir. Afetten etkilenenlere en hızlı biçimde ilaç, su, gıda, barınak ve buna benzer temel yardım malzemeleri sağlanarak cevap verilmelidir. Kurtarma ile yeniden yapılandırma çalışmaları için ise görevlilere gerekli yardım malzemelerinin ve ekipmanlarının sağlanması gerekir. Bunların yardıma muhtaç bölgelere gönderilmesi ancak iyi planlanarak icra edilen lojistik faaliyetler sayesinde gerçekleştirilebilir. İnsani yardım operasyonlarının ve afet yönetiminin yaklaşık yüzde 80’i lojistik faaliyetlerden oluşur. Bu yüzde 80’lik oranın yüzde 65’i malzeme ve ekipman tedariklerinden, kalan yüzde 15’lik kısmı ise taşıma ve depolama masraflarından oluşmaktadır

(Köseoğlu, 2011: 2; Van Wassenhowe, 2006: 475; Schulz, 2008: 45). Afet yönetiminin en önemli ve en maliyetli bölümünü lojistik faaliyetlerden oluşmaktadır, lojistiğin insani yardım operasyonlarındaki rolü günümüzde daha fazla anlaşılmaya başlamıştır. Dolayısıyla, lojistik faaliyetlerin iyi planlanması ve doğru uygulanması, yardım operasyonlarının başarısı için çok büyük önem taşımaktadır.

İnsani yardım lojistiği, tedarik, depolama, filo yönetimi, görevlilerin ve malzemenin taşınması, varlıkların yönetimi, bina yönetimi, güvenlik, bilgi teknolojileri ve radyo haberleşmesi gibi lojistik faaliyetleri içermektedir (Howden, 2011: 2). İnsani yardım lojistiği, ticari sektördeki lojistikten farklı olarak daha geniş bir alanı kapsar ve bilinmezlerle dolu bir ortamda yürütüldüğü için daha karmaşıktır.

Lojistik insani yardımın operasyonlarının merkezindedir, çünkü felakete hazırlık ve felakete yanıt evreleri arasında, tedarik ve dağıtım arasında, merkez ile saha arasında köprü görevi görür. İnsani yardımın hızlı ve verimli biçimde yerine ulaşmasını sağlar (Thomas, 2003: 3). Ayrıca tedarikçi, taşıma, dağıtım, yardımların ulaşma süreleri ve maliyetlerine kadar olan insani yardım operasyonunun bütün bilgileri lojistik bölümlerde toplandığından, yardım operasyonu sonrası performans ölçümüne imkân sağlar.

Lojistik faaliyetlerin detaylı planlanmasının, hazırlık aşamasında yapılması, felaket durumunda lojistik ihtiyaçların karşılanması için büyük kolaylıklar sağlamaktadır. Lojistik faaliyetler dört aşamada planlanmaktadır. Bu aşamalar stratejik planlama, hazırlık, felaket öncesi ve felaket sonrası aşamalarıdır (Köseoğlu, 2011: 2). Yapılan lojistik planlamalar birçok senaryoyu kapsamalı, alternatifler içermeli ve afet yönetimi planlamaları ile tam uyum içinde olmalıdır. Planlama ve öngörü, iyi bir afet lojistiği yönetiminin vazgeçilmezleridir (Birleşmiş Milletler Afet Değerlendirme ve Koordinasyon Takımı, 2006: 2-3). Ancak lojistik planlamalar mevcut coğrafi, teknik, politik ve fiziksel durum hakkında bilgiye dayanmaktadır, dolayısıyla lojistik planlamaların afet sahasında oluşacak muhtemel sorunlar da düşünülerek esnek ve alternatifli olmaları gerekmektedir.

Bir insani yardım operasyonunda ilk değerlendirme aşamasında ihtiyaçları belirlemek için düşük kaynaklar yeterlidir. Bu aşamada yaşanmış olan felaketin özellikleri doğrultusunda karar verilmektedir. Operasyonun dağıtım aşamasında, tanımlanmış ihtiyaçların karşılanması

için kaynak gereksinimleri artış göstermektedir. Operasyonun idame aşamasında, belirli bir süre için yardımın devam etmesi amacıyla yüksek miktarda kaynaklara gereksinim duyulmaktadır. Yeniden yapılandırma aşamasında ise, operasyonlar ve kullanılan kaynaklar zamanla azaltılır ve en sonunda sonlandırılır (Schulz, 2008: 27). Bu kapsamda ihtiyaçların operasyonunun bulunduğu aşamalara göre değişiklik gösterdiğini söyleyebiliriz.

Afete hazırlık aşamasında, felaket meydana geldiğinde gerekli olabilecek ihtiyaçların ve servislerin belirlenmesi ile bağış kabulü ve yardım malzemelerinin tedarik edilmesi süreçlerinin ihtiyaca göre seferber edilme planlamaları yapılır. Ayrıca malzemeleri teslim alacak ve dağıtımını yapacak personel ile bir konuda uzmanlaşmış ekiplerin görevlendirilmeleri de yapılmaktadır (Tomasini ve diğerleri, 2009: 554). Bunun yanında yardım kuruluşları felaket anlarındaki gereksinimlerin evrimini, bağışların ne oranda bu gereksinimleri karşıladığını takip ederek taraflar arasındaki koordinasyonu sağlamakta ve insani yardım tedarik zincirini aktif hale getirmektedir.

Lojistik faaliyetler, insani yardım tedarik zincirine entegre olarak icra edilmelidir. İnsani yardımların tedarik zinciri ise yapılan programların uygulanmasını, bağışçılardan elde edilen yardımları yönetimini, bütçe yönetimini ve sahadaki lojistik ünitelerle koordinasyonu sağlayan faaliyetlerin gözlemlenmesini içermektedir (Howden, 2011: 3). İnsani yardım için oluşturulan tedarik zincirinde, durağanlık yerine her an değişim gösteren dinamik bir çevre vardır (Oloruntoba ve diğerleri, 2006: 115). İnsani yardım tedarik zincirinin istikrarsız olma sebepleri arasında hükümetlerin politik kaygılarla yaptığı düzensiz yardımlar ve bağış toplamada oluşan rekabetçi ortam olması gösterilebilir.

Çoğu insani yardım organizasyonu, faaliyetlerini programlar ve destek servisleri adı altında ikiye ayırmışlardır (Thomas ve diğerleri, 2005: 5). Programlar; su, gıda, barınak, ilaç gibi hizmetlerin dağıtımını gibi yardımları bölgeye götürmeyi ve kalkınmayı hedefleyen saha ekiplerinden oluşmaktadır. Destek servisleri ise lojistik, teknoloji, finans, iletişim ve insan kaynakları sayesinde sahadaki ekipleri destekleyen merkez grubunun çalışmalarından oluşmaktadır.

4.3. Afet Lojistiğinin Aşamaları

Afet lojistiği faaliyetleri hazırlık aşaması, müdahale aşaması, iyileştirme ve yeniden yapılandırma aşaması olmak üzere üç aşamada icra edilmektedir. Aşağıdan bu aşamalar ve faaliyetleri hakkında detaylı bilgi verilmiştir.

4.3.1. Hazırlık Aşaması

Hazırlık aşaması bir insani yardım operasyonunun en önemli aşamasını oluşturmaktadır. Hazırlık aşaması, hasar görülebilirliğin değerlendirilmesi, acil durum planlamalarının oluşturulması, yapay ve dikey koordinasyon yapısının oluşturulması, bilgi sistemlerinin kurulumu, müdahale mekanizmalarının mobilizasyonu, kamu ve STK personeli eğitimi ile tatbikatlardan oluşur (Birleşmiş Milletler Afet ve Yardım Organizasyonu, 1992: 63). Ayrıca temel yardım malzemelerinin temini ve stoğu, erken uyarı sistemlerinin kurulumu gibi bileşenlerden meydana gelir. Gözaydın ve Can'a (2013: 19) göre "afete hazırlık aşamasında, yerel ve bölgesel teçhizat depolarının bulunduğu acil yardım malzemelerinin depolandığı lojistik merkezlerin kurulumu önemli bir rol oynamaktadır".

Hazırlık aşamasında önceden konumlandırma önemli bir yere sahiptir. Önceden konumlandırılabilir malzemeler, kuru gıda, su, tıbbi gereçler, ev kitleri (mutfak kiti) ve barınak gibi hayati destek sağlayan temel yardım malzemelerdir. Felaketin tipi ve sosyo-ekonomik koşullardan bağımsız olarak, temel yardım malzemeleri her türlü afette işe yarayabilmektedir, bu yüzden bu malzemelerin standartlaştırılması daha kolay olabilmektedir. Eğer önceden konumlandırma yapılmazsa, felaket olduğu zaman, bu malzemelere afetten etkilenmiş olan yerel esnaf aracılığıyla erişilemeyeceğinden, bunların uluslararası pazarlardan temini kaçınılmaz hale gelecektir (Howden, 2011: 5). Sınır Tanımayan Doktorlar ve Kızıl Haç'ın kendilerine ait önceden konumlandırma depoları mevcuttur ve felaket anında, önceden anlaşılmış tedarikçilerle uykuda sözleşmeleri bulunmaktadır. Uluslararası pazarlardan tedarik etme ise, hem maliyetleri, hem de temin süresini uzatacağından yardım operasyonunu sekteye uğratabilmekte ve hızı azaltabilmektedir.

World Vision, dünyada neredeyse 100 ülkede faaliyet gösteren, 44 bin çalışanıyla, çocuklara ve topluluklara bağışçıların ulaşmasını sağlayan bir yardım örgütüdür

(<http://www.worldvision.org/our-impact>, 12.01.2015). Örneğin, World Vision'ın afet durumunda gerekebilecek temel yardım malzemelerini Denver (Amerika Birleşik Devletleri), Hanover (Almanya), Dubai (Birleşik Arap Emirlikleri) ve Brindisi'de (İtalya) önceden konumlandırma yaptığı depoları vardır. Afet durumunda, bu tesislerdeki stoklar ile tedarikçilerle önceden anlaşılmış malzemelere hızlıca erişim sağlanmaktadır (Matthews, 2005: 38). Kenya, Kanada, Hindistan, Pakistan, Tayland ve Avustralya'daki anlaşma sağlanan taşıma firmaları, ulaşılması gereken bölgelere ulaşır. Önceden konumlandırılmış olan malzemelerin devreye sokulması, afet bölgesine hızlı erişim ve zaman konusunda hayati önem taşımaktadır.

4.3.2. Müdahale Aşaması

Hazırlık aşamasının arkasından gelen müdahale aşaması ise felaketin meydana gelmesiyle devreye girmektedir. Lojistik faaliyetler en çok felakete müdahale aşamasında icra edilmektedir. Depremler, seller, tayfunlar gibi büyük felaketlerden hemen sonra yapılacak hızlı müdahale, insanların hayatlarını kurtarma ve oluşan zararların azaltılması için hayati önem taşımaktadır (Sheu, Chen ve diğerleri, 2005: 2454). Bu aşamada kurtarma çalışmalarının etkinliği, kurtarma kaynaklarının ve yardım malzemelerinin doğru biçimde dağıtılması, yaralılara ve sağ kalanlara yapılacak müdahaleler, insani yardımın başarısını belirlerken aynı zamanda da toplam kayıpları belirler.

Müdahale, afetin oluşumundan sonra yapılan acil hizmet ve yardımları temsil etmekte ve hız bu aşamada çok önemli bir rol oynamaktadır. Son aşama olan iyileştirme ve yeniden yapılandırma aşaması ise, felaket yüzünden bozulan hayatların normalleştirilmesini ve kendi kendilerine yetebilir hale getirilmesini içermektedir (Gözaydın ve diğerleri, 2013: 19).

4.3.3. İyileştirme ve Yeniden Yapılandırma Aşaması

Afet yönetiminin en son aşaması olan iyileştirme ve yeniden yapılandırma aşaması ise uzun vadeli ve ağır gelişen bir süreçtir. İyileştirme aşaması, afetten etkilenen toplulukları afetten önceki durumlarına döndürmeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda yıkılan ve zarar gören binaların ve altyapının yeniden inşası, insanlara geçim kaynakları sağlanması ve insanların eğitilmesi gibi faaliyetleri kapsayabilir. Söz konusu faaliyetlerin hayata geçirilmesi aylar hatta yıllar alabilir. Örneğin, 2004 Hint Okyanusunda meydana gelen Tsunami sonrasında,

insani yardım organizasyonları, afetten etkilenen balıkçılara yeni tekneler ve balıkçılıkla alakalı teçhizat sağlayarak onların yeniden ekonomik kalkınmasına katkıda bulunmuş ve eski hayatlarına geri dönüşlerini sağlamışlardır (Howden, 2011: 6). İnsani müdahalenin uzun vadeli hedeflerinden biri olan felaketzedelerin kendi kendilerine yetebilirliğinin sağlanması da oldukça önemlidir (Kett, 2005: 100). Uzun dönemde her felakette veya mülteci kendine yetebilir hale gelemeyebilir ve koşullara uyum sağlayamayabilir. Bu nedenle söz konusu insanlara ekonomik ve psikolojik destek sağlanması gerekmektedir.

Afete müdahaleden hemen sonra, iyileştirme ve yeniden yapılandırma çalışmaları planlanmalı ve uygulanmaya başlanmalıdır. 2004 Endonezya depremi ve tsunami yüzünden oluşan yıkım sonrası yürütülen enkaz kaldırma çalışmalarında yerel halktan 11 bin kişi yer almıştır. Bu çalışmalardan dolayı oluşan iş olanakları yerel halka psikolojik destek sağlamış ve yerel ekonomiyi desteklemiştir (Couldrey ve diğerleri, 2005: 8). Bu kapsamda felaket sonrasında yapılan iyileştirme çalışmaları yerel halk için geçici bir süre de olsa afetzedelere maddi ve manevi katkı sağlayabilir.

4.4. Afet Lojistiğinde Karşılaşılan Güncel Sorunlar

Afet bölgelerinin gelişmemiş ekonomileri ve yetersiz altyapıları insani yardım operasyonların icrasını zorlaştırır ve lojistik faaliyetler için büyük kısıtlamalar oluşturmaktadır. Havaalanlarının ve limanların yetersiz kapasiteleri, güvenli olmayan depolama alanları, yükleme ekipmanlarının yetersizliği bu kısıtlamalardan bazılarını oluşturmuştur. Karayollarının ve demiryollarının kötü koşulları, yerel köprülerde ve tünellerde, yük ve yükseklik sınırlamaları, yetersiz sinyal çekimi lojistik faaliyetlerin verimliliğini azaltırlar (Köseoğlu, 2011: 2). Filipinler’de 9 Kasım 2013 tarihinden meydana gelen tayfun sonrası, hükümete ait bir pirinç deposu, dış yardımların afetzedelere ulaştırılamaması sebebiyle yağmalmış hatta can kayıpları yaşanmıştır (<http://www.yenicaggazetesi.com.tr/felaketin-yeni-adi-yagmacilik-91046h.htm>, 12.11.2014).

Felaket yüzünden oluşan enkazlar, yıkım, seller ve toprak kaymaları, telekomünikasyon sisteminde oluşan sorunlar yardım faaliyetlerini kısıtlayan olaylardır. Havaalanları ve uçakların tam kapasite çalışmaması afet bölgesi dışından havayolu ile gelen yardımları olumsuz etkiler ve gelen yardım miktarının azaltır. Hasar gören altyapı, iletişim kopmaları,

güvensiz ortam, birçok aktörün sahada bulunması ve zorlu arazi koşulları felaket bölgelerinde lojistik faaliyet göstermeyi güçleştiren koşullardır (Köseoğlu, 2011: 2; Birleşmiş Milletler Afet Değerlendirme ve Koordinasyon Takımı, 2006: 1). 2011 Büyük Doğu Japonya Depreminde, iletişim sistemindeki kesintiler insanların güvenli bölgelere kaydırılmasını olumsuz yönde etkilemiş, malzemelerin doğru ve isabetli bir biçimde tedariki için gerekli olan gerçek zamanlı iletişim büyük çoğunlukla ortadan kalkmıştır (Okumura, 2012: 6). Bunun neticesinde depolar arasındaki ürünlerin kabulüne dair bilgiler afetin oluşumundan haftalar sonrasında bile paylaşılammıştır

Felaket yüzünden altyapıda özellikle de karayollarında ortaya çıkan yıkım ve hasar, bölgeye yardım malzemesi ulaştırmayı zorlaştırdığından gelişmiş lojistik kapasite ve havayolu taşımacılığında faydalanma gereksinimi ortaya çıkar. Ancak afetin meydana geldiği ülkenin, daha uç noktalarına, yani ulaşımın zor olduğu kırsal bölgelere özellikle altyapının hasar gördüğü durumlarda havayoluyla ulaşım çok maliyetli olabilir (Tatham ve diğerleri, 2011: 7). Bu durumda yardıma ihtiyaç duyan bölgelere yardım gitmesi mümkün olmamaktadır. Taşıma altyapısındaki hasar ve yıkım yüzünden, 2005 Pakistan depreminde, Uluslararası Kızılaç Federasyonu ve Kızılay Cemiyeti, 15 bin nüfusa sahip 14 köye, depremden sonra 9 gün süreyle yardım ulaştırılmadığını açıklamıştır.

Afet lojistiği faaliyetleri, büyük ölçekte etkilenen insanların ihtiyaçlarını karşılamak için gıdaların ve diğer ihtiyaç duyulan materyallerin güvenli biçimde tedariki, taşınması ve depolanmasını kapsar. Ekipman ve enkaz kaldırma çalışmaları için lazım olan makinelerin taşınması, yerinden olan insanlara ve yardım görevlilerine yardım edilmesi gibi kurtarma çalışmaları da afet lojistiği kapsamındadır. Felaketin zorlu ve sınırlı koşullarına rağmen, bütün lojistik faaliyetler operasyon alanında hızlı bir biçimde yürütülmelidir. Bu tarz operasyonlar uzun zaman almakla beraber felaket koşulları yüzünden yüksek maliyetlere sebep olmaktadır. Bu nedenle hazırlık aşamasında lojistik sistemin oluşturulması sırasında, kurumlar, organizasyonlar ve katkı verenler arasındaki koordinasyon lojistik operasyonun başarıya ulaşması için son derece önem taşımaktadır (Köseoğlu, 2011: 2). Işık, Aydınlioğlu, Koç, Gündoğdu, Korkmaz ve Ay'a göre (2012: 91) afet lojistiğinin başarıya ulaşması için devleti yöneten siyasi irade, yerel yönetimler, güvenlik güçleri, medya, üniversiteler, sivil

toplum örgütleri, meslek odaları, sendikalar, deprem uzmanları, uluslararası kuruluşlar ve halk arasında uyumlu bir bütünlük gerekmektedir.

Gözaydın ve Can'a (2013: 19) göre “afet anında ve sonrasında acil yardım malzemelerinin yerel ve uluslararası kaynaklardan tedariki çok maliyetli ve zaman alıcı olabilmektedir. Bu yüzden, yardım kuruluşlarının gerekli temel yardım malzemelerini stratejik açıdan önemli bölgelerde depolama ve hazır bekletme yoluna gitmesi olağandır. Deprem yardım istasyonlarının kurulması ve yerlerinin belirlenmesi de bu çalışmaların kapsamı altındadırlar”.

Felaketler sonrasında, yapılan yardım operasyonlarının lojistiğini yönetecek personel sıkıntısı da baş göstermektedir. Nitelikli ve eğitilmiş personel başarılı bir insani yardım operasyonu uygulanabilmesi için olmazsa olmazdır. Çünkü etkili ve verimli afet lojistiği planlama, tedarik, taşıma, depolama, tesis yeri seçimi gibi lojistik faaliyetlerin ancak uzman kişiler tarafından yapılması ile afetzedelere yardım sağlanabilir. 2011 Büyük Doğu Japonya Depreminde, taşıma ve sevkiyatta yaşanan sorunlar personel açığını ortaya çıkarmıştır. Birçok çalışanın hayatını kaybettiği afette, yerel belediyeler nitelikli ve bilinçli personel bulmakta zorluk çekmiştir. Lojistik ve tedarik zinciri yönetiminde tecrübesi olmayan işçiler depolama ve dağıtım gibi lojistik faaliyetleri düzgün yerine getirememişlerdir (Okumura, 2012: 5-6). İnsani yardım kuruluşlarında gönüllülük esasına göre personel çalıştığından, her zaman hızlı biçimde, eğitilmiş ve tecrübeli personel bulmak ve elde tutmak kolay olmamaktadır (Couldrey ve diğerleri, 2005: 6). Bazı önemli branşlarda ise uzmanlaşmış personel bulmakta da önemli zorluklar yaşanmaktadır.

Felaketlerde yaşanan acıları hafifletmek için gelen uluslararası yardımları koordine etmek aynı şekilde büyük bir önem taşımaktadır. Özellikle zengin bağışçı ülkelerden gelen yardımlar, fakir ülkelerdeki meydana gelen felaketler için büyük önem taşımaktadır. Gelen uluslararası yardımların organizasyonu, kabul edilmesi, dağıtılması yani bağışların lojistiği, yardım operasyonlarının kritik bir aşamasıdır. Bağışçılar tarafından yapılan yardımların küçük bir yüzdesi, lojistik desteği de kapsayan merkez çalışmaları için ayrılmaktadır. Bu yüzden, maliyetleri azaltacak, insani yardımları uzun dönemde daha verimli hale getirecek sistemlere ve süreçlere yapılacak yatırımlar yerine odak noktası genellikle kısa dönemli yapılan doğrudan yardımlara yöneliktir (Thomas ve diğerleri, 2005: 5). Sonuç

olarak, lojistik ve diğer destek hizmetleri, stratejik afet hazırlığı için yeterli fon elde edememektedir ve bilgi teknolojileri gibi altyapı yatırımlarından da kaçınılmaktadır.

Bir felaket sonrası yapılan yardımların fazlasıyla yeterli olması ve aşırı medya ilgisi, insani yardım kuruluşlarının üzerine daha çok sorumluluk yüklemektedir. Ulusal veya uluslararası toplumun bağışlar konusundaki cömertliği, yardım kuruluşlarından olan beklentileri artırır, yardım kampanyasının başarıya ulaşması beklenir. Gelen bağışların ve yardımların nasıl kullanıldığı konusunda hesap verilebilirlik önem kazanmaktadır (Couldrey ve diğerleri, 2005: 6). Özellikle gerektiğinden fazla yardım elde eden kuruluşların, bağışçılara yardımlarının nereye gittiği konusunda hesap verebilmelidir. Bağış yapanlarla iyi iletişim kurmak ve raporlamaya önem vermek şeffaflığı sağlar ve hem bağışçıların içlerini rahatlatır hem de yeni bağışçıları çeker.

4.5. Afet Yönetiminde Karşılaşılan Sorunların Siyasi Etkileri

Afetler her ne kadar fiziksel ve psikolojik yıkıma sebep olmuş olsa da bunların ayrıca siyasi etkileri de olmaktadır. Yaşanan afetler sonrasında hükümetlerin takındıkları tutum, yaptığı hareketler ve insani yardım operasyonlarında meydana gelen sorunlar toplumda, hükümete veya yöneticilere karşı olumsuz tavır oluşturarak ülke içi çatışmalara, yöneticilerde istifalara neden olabilmektedir. Bu yüzden bir afete hazırlanmak kadar, afet olduğunda ve sonrasında iyi bir yönetim göstermek de, özellikle demokrasi ile yönetilen ülkelerde, hükümetler açısından önemli bir sınav teşkil etmektedir. Aşağıda bazı önemli doğal afetlerden sonra oluşan benzeri durumlar incelenmiştir.

4.5.1. 2008 Haiti Kasırgası

2008 yılının Ağustosundan Eylül'e kadar Haiti'yi vuran dört tropikal kasırga ülke ekonomisi ve siyasetinde önemli etkiler oluşturmuştur. Fay, Gustav, Hanna, Ike Kasırgaları ülkede ciddi boyutta kayıp ve hasara neden olmuş, 793 kişinin ölümüne sebep olmuştur. Bu kasırgalardan etkilenen 165 bin aile, hasar gören ve yıkılan ev sayısı 100 bini aşmıştır. Okulların neredeyse tamamının hasar görmesi ve barınak olarak kullanılmasından ötürü, okulların açılması bir ay ertelenmiş, 40 bin öğrenci bu durumdan etkilenmiştir. Büyük miktarda hayvan telef olmuştur. Sular kesilmiş, temizlik işleri yapılamamış, telefon ve elektronik sistemler çökmüş, yollar ve köprülerin hasar görmesi yüzünden çoğu bölgeye ulaşım kesilmiş ve yardım ulaştırılamamıştı

(ACT International, 2009: 1). Haiti'nin ana geçim kaynağı olan tarım bölgeleri su altında kalmış, sezonun bütün ürünleri kaybedilmiştir veya zarar görmüştür (ACT International, 2009: 9). Zaten gıda konusunda sıkıntı yaşayan ülkedeki tarım alanlarının çoğu su altında kalmış, mısır, bezelye ve muz hasatları kaybedilmiştir.

2008 yılının Eylül ayında, Haiti'de Başbakanlık görevine gelen Michele Pierre-Louis, ülkenin altyapısına ve çevresine büyük zararlar veren ve gıda krizine neden olmuş olan kasırgalar yüzünden görev yaptığı dönemde zorlanmıştır. Michele Pierre-Louis kasırgaların ardından oluşan krizde ülkenin ekonomik toparlanması konusunda eleştirilmiştir (<http://www.iop.harvard.edu/mich%C3%A8le-pierre-louis>, 25.12.2014). 2009 yılının Eylül ayında, 29 üyeli Senatonun, 18 üyesinin oyuyla, Başbakanlık görevinden alınmıştır.

4.5.2. 2005 Pakistan Depremi

8 Ekim 2005 günü, Kuzey Pakistan ve Keşmir'in Himalaya bölgesinde 7.6 büyüklüğünde bir deprem meydana gelmiş. Depremi merkezi, Keşmir'in Pakistan kontrolü altında olan bölgenin başkenti Muzafferabad'a 19 km uzaklığındadır. 2005 yılının Kasım ayında Pakistan Hükümeti, ölü sayısını 87 bin 500, yaralı sayısını yaklaşık 138 bin, evinden olan kişi sayısını 3,5 milyon olarak açıklamıştır. 780 binden fazla bina yüksek derecede hasar görmüş ve kullanılmaz hale gelmiştir (EERI Özel Deprem Raporu, 2006: 1). Buna ek olarak bölgenin hayati önem taşıyan yolları, köprüleri zarar görmüş, toprak kaymaları meydana gelmiştir. Güç ve su kaynaklarının zarar görmesi, telekomünikasyon sisteminin devre dışı kalmasıyla bazı bölgelere depremden uzun bir süre sonra bile kara yoluyla ulaşılamamıştır.

Pakistan Hükümeti, afet sonrası her yere yardım ulaştırıldığını iddia etse de, yerel halk insani yardımın eşit şekilde dağıtılmadığı konusunda şikâyetçi olmuştur. Bazı bölgelere, özellikle uzak köylere hiç yardım ulaşmamıştır. Yardım dağıtımında yerel yetkililerin, yardım malzemelerini ve fonlarını yanlış kullanıldığına ve yolsuzlukların yaşandığında dair iddialara sebebiyet vermiştir (Jammu Üniversitesi Jeoloji Bölümü Takımı, 2006: 2). Bazı yerlerde, politik partilerin, sadece kendi destekçilerine yardım yaptığı gözlemlenmiş, bu da insani yardıma siyasetin karışmasına örnek olarak gösterilebilir.

Deprem sonrası, Pakistan Hükümeti, ordunun ve ülkedeki silahlı grupların, uzak bölgelere erişim olanakları yüzünden yardım çalışmalarında rol oynamasına izin vermiştir. Sivil toplum

kuruluşları, yardım çalışmalarında Pakistan Hükümeti ile yerel karar alıcıların daha güçlenmesi için çalışmalar yapmıştır. Sivil toplum, hükümet politikaları ile kamu harcamalarının izlenmesi ve yeniden yapılandırma çalışmalarında rol oynamalıdır (Byramji, 2006: 5-6). Bağımsız bir takip sistemi ile yardım dağıtımındaki adaletsiz dağıtım ve yolsuzluk suçlamalarını soruşturacak bir mekanizmanın eksikliği gözlemlenmiştir. Keşmir bölgesi, Pakistan, Hindistan ve Çin arasında anlaşmazlığı neden olan ihtilafli bir bölgedir. Bu sorunlu bölgede meydana gelen deprem bölgenin hassas yapısını önemli ölçüde etkilemiştir (Enia, 2007: 8; Byramji, 2006: 1). Ancak bu tarz felaketlerin, insani yardım operasyonları ve yeniden yapılandırma çalışmaları kapsamında, özellikle sorunlu bölgelerde, barışa ve istikrara yönelik olumlu veya olumsuz dönüşüm fırsatları yarattığı bilinmektedir.

Pakistan Hükümetinin yaptığı bir açıklama da, bu bölge için detaylı bir afete müdahale planı olmadığını açıklamıştır (Phister, Allen, Barath, Brandenberger, Bruehlmann, Burton, Farrell ve Marien, 2007: 9). Bu da yapılan yardım operasyonunda yetersizliklere neden olmuştur. İstikrar olmayan bu savaş bölgesinde, yardım planlaması ikinci planda kaldığı görülmüştür. Hindistan Başbakanı, Keşmir'deki afetin boyutunun ortaya çıkmasıyla yardım teklif etmiş ve Pakistan-Hindistan arasındaki politik gerginlik bir süreliğine kenara konulmuştur.

4.5.3. 1992 ABD Betsy Kasırgası

ABD Başkanı George H.W. Bush, 1992'de, Florida'yı vuran Betsy Kasırgası karşısında etkisizliğiyle ön plana çıkmıştır. Afet sonrası olağanüstü hal ilan eden Bush, Florida eyaletine insani yardımın kısa sürede ulaşacağını söylemiş ancak uzun süre yardım ulaşmamıştır. Afete müdahale konusundaki bu başarısızlık, 1992 Başkanlık Seçimlerinde Bush'un seçimi kaybetmesinde önemli rol oynamıştır. 1988 başkanlık seçimlerinde Florida'da oy oranı yüzde 60 olan Bush'un, 1992 başkanlık seçimlerinde oyları yüzde 40'a düşmüştür (<http://edition.cnn.com/2011/OPINION/08/27/zelizer.natural.disaster.politics/>, 12.01.2015).

4.5.4. 2011 Japonya Deprem, Tsunami ve Nükleer Erime

Japonya'da, 11 Mart 2011 tarihinde, Tohoku Bölgesinde meydana gelen 9.0 şiddetindeki deprem yaklaşık 3 dakika sürmüştür. Deprem ardından oluşan tsunami dalgaları yaklaşık 40 metreye ulaşmıştır. Deprem ve tsunaminin neredeyse onarılamaz yıkım oluşturmasının yanında, Fukuşima Nükleer Santrali'nde meydana gelen nükleer erime bir trajediye neden

olmuştur (Zare ve diğerleri, 2012: 12). Asıl kayıplar ve yıkım tsunami yüzünden meydana gelirken, 20 bine yakın (çoğu boğularak) kişi hayatını kaybetmiştir. Oluşmuş olan bu üçlü felaket, 138 bin binanın yıkılmasına, 360 milyar dolarlık ekonomik kayba yol açarak insanlık tarihinin en pahalı afeti olmuştur (<http://www.brookings.edu/blogs/up-front/posts/2013/03/11-japan-earthquake-ferris-solis#>, 21.10.2014). Japon halkı, meydana gelen deprem ve tsunaminin ardından daha önce hiç benzerini tecrübe etmediği nükleer kriz yüzünden zarar görmüştür. Oluşmuş olan bu yıkımın üstüne, Japonya 2011 yazını güç kesintileri ile geçirmiştir (Aburaki, 2011: 1). Elektrik gücü sorunu o kadar büyük sorun oluşturdu ki, büyük şirketler sorunu hafifletmek için önlemler almak zorunda kalmıştır. Örneğin Toyota haftalık tatilleri, hafta sonundan, Perşembe ve Cuma günlerine alarak, hafta içindeki elektrik kullanımını azaltmaya çalışılmıştır. Fukuşima'daki nükleer kriz Japon halkının nükleer güce olan yaklaşımını çok olumsuz etkilemiştir. Japonya'nın nükleer enerjiye etkili bir alternatifinin olmayışı durumu daha kötü hale getirmiştir.

Japonya'daki bütün nükleer santrallerin kapatılmasının ardından, oluşan enerji sıkıntısının ekonomik etkileri uzun dönemde belli olacaktır. Japon Hükümeti, oluşan elektrik sıkıntısını azaltmak için rekor seviyede petrol ithalatı yapmış ve rekor bütçe açığı vermiştir. 1986 yılındaki Çernobil Krizi'nden beri dünyanın gördüğü en büyük nükleer kriz olan Fukuşima Krizi, hükümetin nükleer santrallerin güvenliği konusunda yeterli önlem almadığı izlenimi oluşturdu. Meydana gelen ekonomik hasarın boyutu çok büyük olmuştur. Japonya'nın 2013 yılındaki bütçesinden depremin ve tsunaminin merkezi olan Tohoku bölgesinin yeniden kalkınması için gereken teşvik miktarı 18 milyar dolar olarak belirlenmiştir (<http://www.brookings.edu/blogs/up-front/posts/2013/03/11-japan-earthquake-ferris-solis#>, 21.10.2014).

Meydana gelen deprem ve tsunaminin yarattığı ekonomik krizin, üstüne bir Fukuşima Nükleer Santrali'ndeki kriz eklenince, halk arasında popülerliğini kaybeden Japonya Başbakanı Naoto Kan, 2011 yılının Ağustos ayında görevinden istifa etti. Başbakan Kan'ı istifaya götüren en büyük neden Tohoku Depremi ve Tsunamisini ve Fukuşima'daki nükleer krizi iyi yönetemediğini dair eleştirilerdi (McCurry, 2011, The Guardian Web Sitesi). Japonya gibi ekonomik ve teknolojik olarak gelişmiş bir ülke bile deprem ve tsunami sonrası yaşadığı sorunlar ve yaşanan siyasi deprem, afetlerin siyasi etkilerine önemli bir örnek olmuştur.

4.5.5. 2013 Filipinler Haiyan Tayfunu

Filipinler’de, Kasım 2013’te meydana gelen Haiyan Tayfunu ciddi hasarlar sebebiyet vermiş, ülkenin ekonomisini kötü anlamda zora sokmuştur. Saatteki hızı 380 kilometreyi bulan Haiyan Tayfunu özellikle Tacloban kentini harabeye çevirmiştir (<http://edition.cnn.com/2013/11/07/world/asia/philippines-typhoon-haiyan/>, 22.12.2014). Filipinler’i vuran Haiyan Tayfunundan 14 milyon kişi etkilenmiş, 4 milyon insan evinden olmuştur. Gereken maddi yardım miktarı 800 milyon dolar iken, 331 milyon dolar yardım Filipinler’e ulaşmıştır (Birleşmiş Milletler İnsani İlişkiler Koordinasyon Dairesi Web Sitesi). Filipinler’deki Benigno Aquino yönetimi, uluslararası haber ajansları tarafından tayfun sonrası afet yönetiminin etkisiz olduğu konusunda eleştiriler almıştır. Özellikle, Tacloban kentindeki feci durum göz önünde bulundurularak, hükümetin sokakta çürüyen cesetlerin toplanmamasına dair yaptığı açıklamada ellerinde yeterli ceset torbası olmadığı açıklaması tepki çekmiş ve yürütülen insani yardım kampanyasının ise dağınık olduğu iddia edilmiştir.

Afetin üstünden beş gün geçmiş olmasına rağmen bazı bölgelere yardım gitmediği görülmektedir (The Standard Web Sitesi). Başkan Aquino, insani yardım malzemelerinin dağıtımının hızlandırılmasına dair eleştiriler almaktadır. Açıklanan resmi ölü sayısının, afet bölgesinden gözlemlenen sayıdan daha az olduğu düşünülmektedir. Felç olmuş yerel yönetimler, geniş kitlelere yayılan yağmalama olayları, yakıt sıkıntısı ve yıkıntılardan dolayı kullanılamaz hale gelmiş yollar yüzünden, yardım dağıtımının hızı düşmüştür. Hayatta kalanlar her geçen daha umutsuz ve sinirli hale gelmektedir (<http://uk.reuters.com/article/2013/11/14/uk-philippines-typhoon-id>, 25.10.2014). Filipinler’deki kötü afet yönetimi Aquino yönetiminin uluslararası saygınlığının azalmasına ve hükümete ciddi eleştiriler yönelmesine neden olmuştur.

5. SONUÇ

Afet bölgelerinde, afet lojistiğinin etkili bir biçimde uygulanması çok büyük önem taşımaktadır. Çünkü afet bölgesine götürülen her yardım ve her hizmet insanların hayatlarını kurtarılmasını ve iyileştirilmesini sağlayabilmektedir. Bu lojistik faaliyetlerin sağlanmasında insani yardım örgütleri, uluslararası yardım kuruluşlarının yanında afetin meydana geldiği ülkedeki hükümette önemli rol oynamaktadır. Hükümetler yapılan yardım çalışmalarının

kolaylaşmasını, hızlanmasını sağlayabilecekleri gibi, bu çalışmalarını zorlaştırıp, baltalama yoluna da gidebilir.

Yardım çalışmalarının ülkedeki insanlar üzerinde kısa ve uzun dönemli etkileri vardır. Yardım çalışmalarının yetersizliği, etkisizliği, toplumsal hayatta patlamalara neden olabilmektedir. Yaşanmış olan olumsuzlukların ülkedeki istikrarı tehdit eder hale gelebildiği gözlenmektedir. Özellikle demokrasi ile yönetilen toplumlarda, barışçıl protestoların etkisi de büyük olmaktadır. Demokratik olmayan, kapalı ülkelerde ise ülkelerde yönetimin ülkenin imajını sarsmamak için afetlerdeki gerçek kayıp ve hasar rakamlarını gizleyebileceği görülmüştür. Bilginin çok önemli olduğu yardım operasyonlarında yanlış bilgilendirmeden dolayı problemlerle karşılaşılabilir.

Yaşanmış olan felaketlerin hükümetleri doğrudan etkilediği görülmektedir. Ülkeler demokrasi ile yönetiliyor ise, yapılmış olan kötü bir afet yönetiminin hükümet için sonuçları sandıklarda gözlemlenebilir, hatta istifalara neden olabilmektedir. Gelişmemiş veya az gelişmiş olan ülkelerde ise, kötü afet yönetimi şiddet olaylarına neden olabilir. Uygulanan bu şiddet yöneticilere karşı olduğu gibi halka karşı da olabilir.

Afetlerin politik etkisinin ortaya çıkardığı gücün hafife alınması ülkedeki siyasi yönetim bu tepkilerden olumsuz olarak etkilenmesine yol açabilir. Bazı ülkelerde bu etkiler başbakanların istifa etmesi veya görevden alınması ile sonuçlanabilmektedir. Bazı yerlerde ise yerel yönetimlerin ciddi olarak eleştirilerek seçimlerde başarısızlığa düşmesine neden olmaktadır. Afet yönetimi önceden hazırlık ve planlama gerektirilen, afet lojistiğinde çalışacak eğitimli kişilere ihtiyaç duyan hayati bir faaliyettir. Çünkü afet sonrasında yaşanan manevi ve maddi kayıplar ülkelerin kötü etkilenmesiyle siyasi otoriteyi zor bir konuma sokabilmektedir. Afet yönetimindeki başarı veya başarısızlıklar, ülkeyi yönetenlerin bir sonraki seçimdeki aldığı oylara doğrudan etki etmektedir. Plansızca uygulanan dolayısıyla başarısızlığa uğrayan afet yönetimi faaliyetleri siyasi yönetimlerin ülke içinde olduğu kadar uluslararası düzeyde de saygınlığının azalmasına neden olmaktadır.

6. KAYNAKÇA

- Aburaki, K. (2011). How Kan Will Step Down: Naoto Kan's Resignation and New Developments in Japanese Politics. Japan Chair Platform. Center For Strategic and International Studies.
- ACT International, (2009). Emergency Response to Hurricanes Fay, Gustav, Hanna & Ike - LAHT81 Revision 1.
- Albayrak, Ö. (2005). Etkin Afet Yönetim Bilgi Sistemleri: Gerekleri ve Kullanımı. Deprem Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Kocaeli.
- Birleşmiş Milletler Afet Değerlendirme ve Koordinasyon Takımı, Disaster Logistics, (2006).
- Byramji, S. (2006). The Pakistan Earthquake: an Agent of Social and Political Change. The Fletcher School Online Journal: onbahar.
- Couldrey, M. & Morris T. (2005). UN Assesses Tsunami Response. Forced Migration Review Special Issue July 2005: 6-9.
- Cozzolino, A. (2012). Cross-sector Cooperation in Disaster Relief Management. Humanitarian Logistics And Supply Chain Management: 5-16.
- Cranmer, H.H. (2005). Volunteer Work: Logistics First. The New England Journal of Medicine, 353(15): 1541-1544.
- Enia, J.S. (2007). Peace in its Wake? The 2004 Tsunami and Internal Conflict in Indonesia and Sri Lanka.
- Fung, I.C. & Wong, K.K. (2013). Efficient Use of Social Media During the Avian İnfluenza A(H7N9) emergency response. WPSAR, 4(4): 1-3.
- Gögen: (2004). Afetler ve Afetlere Müdahalede Asgari Sağlık Standartları. TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni, 3(12): 296-306.
- Gözaydın, O. & Can, T. (2013). Deprem Yardım İstasyonları İçin Lojistik Merkezi Seçimi: Türkiye örneği. Havacılık ve Uzay Teknolojileri Dergisi, 6(2): 17-31.

Birleşmiş Milletler İnsani İlişkiler Koordinasyon Dairesi, Erişim Tarihi: 11 Ekim 2014,
<http://www.unocha.org/crisis/typhoonhaiyan>

Howden, M. (2011). How Humanitarian Logistics Information Systems can Improve Humanitarian Supply Chains: A View From The Field. 6. Uluslararası ISCRAM Konferansı, Göttenburg, İsveç.

Işık, Ö., Aydınlioğlu, H.M., Koç: , Gündoğdu, O., Korkmaz, G. & Ay, A. (2012). Afet Yönetimi ve Afet Odaklı Hizmetleri. Okmeydanı Tıp Dergisi, 28(2): 83-84.

Jammu Üniversitesi Jeoloji Bölümü Takımı, (2006). October 8 Kashmir Earthquake: Impact on Geoenvironment and Structures in the Karnah and Uri Tehsils of Kashmir (India).

Kett, M. (2005). ABC of Conflict and Disaster: Displaced Populations and Long Term Humanitarian Assistance. British Medical Journal Vol. 331: 98-100.

Köseoğlu, A.M. (2011). The Lifeblood of Disaster Management: Logistics. Uluslararası Lojistik ve Tedarik Zinciri Kongresi, İzmir.

Lu, D.K., Pettit: & Beresford, A. (2006). Critical Success Factors for Emergency Relief Logistics. Whampoa: An Interdisciplinary Journal 51: 177-184.

Matthews: (2005). Logistical challenges. Forced Migration Review Special Issue July 38.

Mccurry, J. (2011). Naoto Kan Resigns as Japan's Prime Minister. The Guardian, Erişim Tarihi: 11 Ekim 2013, <http://www.theguardian.com/world/2011/aug/26/naoto-kan-resigns-japan-pm>

Okumura, M. (2012). Logistics Chain Management For Emergency Supplies. Knowledge Note 3-3. Tohoku Üniversitesi.

Oloruntoba, R. & Gray, R. (2006). Humanitarian Aid: An Agile Supply Chain. Supply Chain Management: An International Journal, 11(2): 115–120.

- Phister, P., Allen, D., Barath, J., Brandenberger, U., Bruehlmann,, R., Burton, A., Farrell, P. & Marien, G. (2007). Pakistan Earthquake case study. Command and Control Research Program.
- Schulz: (2008). Disaster Relief Logistics: Benefits of And Impediments to Horizontal Cooperation Between Humanitarian Organizations. Berlin Teknik Üniversitesi.
- Sheu, J., Chen Y. & Lan, L.W. (2005). A Novel Model For Quick Response to Disaster Relief Distribution. Proceedings of the Eastern Asia Society for Transportation Studies Vol. 5: 2454-2462.
- Strömberg, D. (2007). Natural Disasters, Economic Development and Humanitarian Aid. Journal of Economic Perspectives, 21(3): 199-222.
- Tatham, P. & Spens, K. (2011). Towards a Humanitarian Logistics Knowledge Management System. Disaster Prevention and Management January 2011.
- The Kashmir Earthquake of October 8, (2005): Impacts in Pakistan, 2006. EERI Özel Deprem Raporu - Şubat 2006.
- Thomas, A. & Ramalingam, V. (2005). Response Effectiveness: Views of The Affected Population. Forced Migration Review Special Issue July 2005: 46-47.
- Thomas, A. (2003). Humanitarian Logistics: Enabling Disaster Response, Fritz Enstitüsü.
- Thomas, A.S. & Kopczak, L.R. (2005). From Logistics to Supply Chain Management: The Path Forward in The Humanitarian Sector. Fritz Enstitüsü.
- Tomasini, R.M. & Van Wassenhove, L.N. (2009). From Preparedness To Partnerships: Case Study Research on Humanitarian Logistics. International Transactions In Operational Research 16(5): 549–559.
- UNDRO, (1992). Components of Disaster Preparedness. An Overview of Disaster Management 2nd edition.
- Wassenhove, L.N. (2006). Humanitarian Aid Logistics: apply Chain Management in High Gear. Journal of the Operational Research Society, 57(5): 475–489.

Zare, M. & Afrouz: G. (2012). Crisis Management of Tohoku; Japan Earthquake and Tsunami, 11 March 2011. Iranian Journal of Public Health, 41(6): 12-20.

Zhang, L., Liu, X., Li, Y., Liu, Y., Liu, Z., Lin, J.: hen, J., Tang, X., Zhang, Y. & Liang, W. (2012). Emergency Medical Rescue Efforts After a Major Earthquake: Lessons From the 2008 Wenchuan Earthquake. The Lancet Vol. 379: 853-61.

İnternet Kaynakları

Dünya Sağlık Örgütü, Erişim Tarihi: 19 Kasım 2014,
<http://www.who.int/hac/about/definitions/en/>

Ferris, E. & Solis, M. 2013. Earthquake, tsunami, meltdown - the triple disaster's impact on Japan, impact on the world. Brookings Enstitüsü, Erişim Tarihi: 21 Ekim 2014,
<http://www.brookings.edu/blogs/up-front/posts/2013/03/11-japan-earthquake-ferris-solis#>

Grudgings: (2013). U.S. Carrier Starts Philippines Storm Relief; Death Toll Jumps. Reuters, Erişim Tarihi: 25 Ekim 2014, <http://uk.reuters.com/article/2013/11/14/uk-philippines-typhoon-idUKBRE9A701120131114>

Harvard Üniversitesi, Erişim Tarihi: 25 Aralık 2014,
<http://www.iop.harvard.edu/mich%C3%A8le-pierre-louis>

Mullen, J. (2013). Super Typhoon Haiyan, One of Strongest Storms Ever, Hits Central Philippines. CNN, Erişim Tarihi: 22 Aralık 2014,
<http://edition.cnn.com/2013/11/07/world/asia/philippines-typhoon-haiyan/>

World Vision, Erişim Tarihi: 12 Ocak 2015, <http://www.worldvision.org/our-impact>

Yeniçağ Gazetesi, Erişim Tarihi: 12 Kasım 2014,
<http://www.yenicaggazetesi.com.tr/felaketin-yeni-adi-yagmacilik-91046h.htm>

Zelizer, J.E. (2011). When Natural Disasters Become Political Disasters. CNN, Erişim Tarihi: 12 Ocak 2015,
<http://edition.cnn.com/2011/OPINION/08/27/zelizer.natural.disaster.politics/>